

JANNISZ MOCIOSZ

Ithaka

VERSEK

Z-füzetek/109

JANNISZ MOCIOSZ

Ithaka

VERSEK

BUDAPEST

Z-füzetek/109

Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS

Tipográfia:
DOMJÁN ISTVÁN

© Jannisz Mociosz

Hogy megsokasodtak a kis pilátusok manapság!
Kézmosóvizet nekik, hé! Hamar hozzatok vizet!
Golgotán, ha cseppet is, ugye, hiába kerestek?
Csak a krisztusok vérében moshatnak végül kezet.
Mennyire megsokasodtak manapság a keresztiek!

GYIMESI LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

UTÓREZGÉSEK, 1971

Az alak

1.

Két törött szárny
csüng a légben.
Erős szárnycsapás,
a zaj betört,
észak
hideg rohamától
úzótt
madár.

Az erkélyajtó
kítárta szárnyait,
és a dörgés mélyéből
egy Alak toppant elém.

Arcán holmi
szarkasztikus
nagy,
holmi egzotikus
bánat honolt.
És volt benne
valami
légies

anyagból kimetszve.
És volt benne
valami
földi,

két szárny,
mely fölemelte
az ismeretlen
magasába.

Valami
fájdalmas
látvány,

a könnyek
holmi isteni
egyszerűsége,
a találkozás
szomjúsága,
a nosztalgia
édessége.

Fény volt,
szemet vakító.

Élő
emlék volt,
föld volt,
mely megolvadt
a képzelet kohójában.
És te voltál,
keresztneved,
amellyel megidézlek.
Te voltál.

Üldözlek
álomvarázsban,
vágatva a vágy paripáján,
és amikor elérlek,
megérintelek
ujjam hegyével,
a semmit érem,
reménytelen eszmékbe merülve
elfeledlek.
Elveszítelek.

2.

Átlépte
a küszöböt
elkeseredett
alakja.
Itt vagyok, mondja.
Csakis
a hívásodra
jöttem.
Nedves
ajkadat
áldom,
mert a nevemet veszi célba.
Szemedet áldom,
mert lelket lehelnek

légies
és távoli
alakokba.
A szív
legmélyét dicsérem,
mert élő
és nyugtalan
emléked
értem
lángol,
mint olthatatlan
lámpás.

3.

Zárva.
Néma
a balkonajtó.
Be van húzva
és érintetlen
a vas
retesz.
Valami ott lebeg
a fájó ajkon:
hangtalan mozog.
Feltornyoztta
a haját
a szél,
vad villámokat tépett ki belőle.
Keze mozdulata
mintha hívna,
mintha esdekelne,
mintha káromolna.
És a szeméből
két piros könnycsepp gördült,
merthogy sírt az a szív.
A könnyek összeértek,
és vörös massa
lett a két szem.
Az arc is valószínűtlen
könnynek tetszett már
és képzelhetetlen foltnak.

AZ ÁLARC

Kezébe
vette,
kemence
és festék szaga
áradt belőle.
Kivágta,
innen
oda
illesztette,
kinyitotta
alkalmas
méretre,
azután
felvette.
Odalépett
a tükröhöz,
megtetszett neki.
Most aztán ki lehet fürkészni
az elrejtett
gondolat
útjait,
mondta, és a lélek
rebbenéseit...
És mindenestől
az ő
birtoka,
mondhatni, egész vagyon,
nem hagyta cserben
az iróniája.
Fintorgott párat,
és sokatmondó pillantással nézte,
mert elakadt a nyelve.
Az irónia
szárnyain
lebegve
fertőzetlen tájak felett járt,
és lent
a mélyben
látta
az embereket,
kik hangyaként robotoltak

a kezük
erejét,
az agyuk hatalmát
meghaladó
terhek alatt nyögve.
MA REGGEL,
amikor újra
a tükör elé
állt,
meghűlt benne
a vér:
a saját
arcát
tartotta
a kezében.
A lába alatt
a padló
hullámozott
és ingott,
ő megbotlott
és a semmibe
zuhant.
Szívet tépő kiáltást hallatott,
a fejét
két kéz
ragadta meg.
DE MOST MÁR SIETNIE KELLETT,
sok időt vesztegetett
haszontalan érzélgésre.
Lehajolt a maszkért,
de ledobta,
otthagya:
meleg volt,
vér
lükttetett
az ereiben.
Az arcát markolászta,
hogy feltegye rá a maszkot,
de hiába kínlódott vele,
végül magához tért a fájdalomtól...
Meggönnyebbült
nevetésben
tört ki,
rájött, hogy
ezentúl

nem is kell már többé
felvennie
az álarcot.
Eltöltötte az öröm,
az elégedettség
és az életerő,
a lépcső fokait
kettesével véve
futott le,
ki a házból,
és elindult,
nemsokára
megérkezik
az AGORÁRA.

AIOLOSZ TÖMLŐI, 1973

I.

Megkötve
mint a kutyák
az augusztusi árnyban,
kushadt a Nyugati szél,
a Sirokkó,
az Északi szél
és a Keleti szél,
és a sivatagi lávából
eredő Déli szél.

Csillogott a tenger
mint kiömlött olaj,
nappal
mélykék
és éhes fenevad,
halál,
süket szellem,
és fekete
sírgödör
éjjel,
a földhöz közel ereszkedő
csillagok
kivirult

krizantémok
hajnaltájt.
Citrusgerezd
a láthatár fekete vonalára
könyöklő hold,
még egy lélegzet,
még egy pillanat,
és lecsúszik,
legördül,
semmibe vész
az elvékonyodott
holdkaréj.

II.

Megkötve,
mint a kutyák:
sehol egy hang
sehol egy szívdobbanás,
sehol egy ugatás,
sehol egy hívogató lélek,
sehol egy farkcsóválás,
sehol egy ugrás
csókra
vagy harapásra,
megkötözve
csukott
szájjal
mintha csak lesben állnának.
Csak
a kedvező
fekete tengeri szél
jár szabadon,
így
akarta
az isten,
Odüsszeusz
atyja.
Ő is
éppcsak összezárta ajkait,
épphogy fújt,
nem is fújt,
mint madár pihegett,
mint virág lehelt,
testeket simogatott,

ajkakat csókolt,
szemeket s szíveket olvasztott fel,
lelkeket ringatott álomba.
A társak kezéből
kicsúsztak az evezők,
kifolyt az elszánás a társak karjából,
a kezekben az erek
a halál

ajtaján
csüngő

kígyók.
Sok éjszakán
és sok napon át
evező nélkül,
lélek nélkül,
csak a kedvező széllel
siklott

a fekete
hajó

Ithaka
felé.

Nem,
nem siklott:

csúszott
a hajó.

Nem csúszott,
sziszegett, mint a kígyó,
mint kúszó

híd
egyik partról
a másik szárazföld felé.

A Fekete tenger
drága fia
simogatta a lelkeket,
és elaludtak

a lelkek
az Alvilág
küszöbén.

Alszik Elpénór is
elterülve

a hajó
fedélzetén.

Gurul
és csúszik
Elpénór,

elesik,
 elvész
 Elpénór.

A nyár szomja
a hús csalogatása
az augusztusi
 hőségben.

IV.

Gyorsabban,
 mint a sors,
gyorsabban,
 mint maga a halál,

ér célba
a baj előérzete.
Fül nem hallja,
szem nem látja,
süket az ész,
néma a szív.

De valami
 felrázta
 a lelket:

egyik hullám
 a másakra omlott,
harmadik tornyosult
 és indult előre,
a negyedik megfordult,
felszökkentek,
 összemérték erejüket,
bakkecskék módjára öklelőztek:
zengett

 az
 egész világ,
és felkavardult
 a tenger.

És mintha csak
az éj
 hálátlan madara
elhozta volna
 a sors jóslatát,
és szajkózná egyre
 a háztetőről.
És mintha csak
 a kutyák

vonítánának
az ágynak dőlt
gazda
ajtaja előtt.
Megértettek
valamit
a bölcs
öregasszonyok,
és kétrét
görnyedve
hányták a keresztet:
valamiről
suttogott ajkuk,
a megmenekülés
mohó
érzetéről,
avagy imát
rebegett csupán?
Leszállt
a halál,
mellettük
suhant el
a halál:
otthagytá őket
és eltűnt
a végtelen
éjszakában.

V.

A megértés
harangként izzik a fülbe
és villámként csap az észbe.
Felpattant
Kirké vőlegénye,
Kalüpszó
első férje,
a kaland
fivére.
És meglátott
egy gödröt
a vízben
és öt,
hat
buborékot,

valami elfojtott hang
utórezgése volt.
És sorsának
 királya,
és életének
 ura
felüvöltött a rettenettől,
kirántotta kardját,
és nagy erővel sújtott
Aiolosz dagadó tömlőire,
egybevegült az északi szél
 a délivel,
öklét emelte a nyugati szél
 a keletire...
örjögött kelet,
viszont acsargott rá nyugat.
Fölébredtek és
 csatasorba
 álltak
 a társak:
fogaik közt a szellemek,
az evezők,
a szakadt virtorlák
és önnön lelkük.

VI.

Távolodott,
 kisebbedett
 szemükben
és eltűnt
 Ithaka,
sárkányként
 növekedett
 mellkasukon
a hazatérés
 vágya,
a bosszú szenvedélye
a kövér állatokért
amelyeket délidőben
elvittek
 nyájukból mások,
dús szőlőjükért,
amit mások tapostak,
hogy borát igyák

a bitorlott asztalnál,
a virágokért,
amelyeket az ő kertjükből
szakítottak
és az ő párjuknak
adtak mások,
felnőtt gyermekeikért,
akiket idegenek arra kapattak,
hogy apjuknak
szólítsanak
idegeneket,
a süket Laertészért,
akitől megszabadultak,
kondássá tették,
és később
dinnyecsösszé,
az övék a termés,
hiába hogy rég elvesztette
nyelvét és eszét,
még bőrét is,
csontokkal teli
hervadt bőrtömlő
maradt belőle.

VII.

És csak a kutya
nem ment haza többé.
Ő lent
strázsál
a tenger partján
kenyér nélkül,
fedél nélkül,
csak
a sós
tengervízzel.
Csak ő nem vesztette el
Odüsszeusz nyomait:
és a gazda szagát
érzi
nem az orrában,
a szívében.
Mégkövesedett a kutya,
kővé vált benne

a hűség
és szeretet.
És azt hinnéd,
hogyan szobor
Ithaka
Kapuja
előtt.

VIII.

Írhat
Homérosz
amit csak
akar,
Aiolosz tömlőit
Odüsszeusz
hasogatta szét,
a csata bölcse,
a győzelem atyja.
Aiolosz
csupán
az Ellenérvet zárta beléjük,
és semmi mást.
Csépelte és
széthasogatta
a tömlőket:
egymásnak esett
a két szellem,
mint nő és férfi,
mint acél
és kovakő,
mint szél
és felhő:
elmúlik
a szélvihar
és az eső,
és akkor
a nyugalom
uralkodik
bölcsen,
más esővel
és újabb viharral
terhesen
a terhességében

és újabb terhességgel
és újabb szüléssel...

A földkerekség
két uralkodó
szelleme
az Érv
és az Ellenérv.
És csak
egy pillanatig tart
az egyensúly:
épp elég
egy szóra,
egy csókra,
EGY ÚJ
HARMÓNIÁRA

Cím nélküli versek

1.

Csecsszopó
a szerelem,
melyet irántad érzek.
Melled bimbajától,
én asszonyom,
el ne válassz.

3.

De szép is ma az arcod!
Kicsi tükörként villant meg,
és belefért egészen
nagy szerelmünk.
De szép is ma az élet!

4.

Két szemed két paripa:
kemény ostorral űzöm
a túloldalra őket, amíg
egybeér tegnap a holnap.

5.

Mint a kút, amely
a föld túlsó feléig
 mélyül,
olyan mély bennem a szerelem irántad.
A várakozás emlőihöz borulok,
vözönként buzog fel a dal.

7.

Várj rám. Már úton vagyok.
Sietek, hogy találkozzunk
odafönt Ethiában.
Öt-hat lépésnyire
a Szentlélektől.
Váljon lélekké az útunk
és szent egyesülésünk
a Líbiai tengertől innen.

8.

Egy madár nyomán indulok el,
és ahol ég s föld összeér,
megállok,
várok reád.
Kelj útra te is, asszonyom, a
másik madarat követve,
amely az első nyomába indult.

9.

Fölöttem
állsz te,
és mindkettőnk fölött
áll szerelmünk.
És benne az idő vonulása
húzza előre azt,
amit öröklétnek hívnak.
És előtte jár a múlandó
 ifjúság.

10.

Sokszor beborult
az ég,
ám sohase
 rejtette el
 arcodat előlem,
lehetnél bármily messze.
12.

Sokan kopognak ajtómon,
de én
 csak rád
 várok.
(Te a szíveddel kopogsz,
és ajtómon megismer:
önmagától
 tárja ki
 két szárnyát.)
Asszonyom, nagy az én szerelmem,
és csak nő az idővel.

13.

Vízözönként
 árad
 bennem
a vers.
Hűsíti
 szomjas
 szívünket.

14.

A hallgató dallamra
 nem lehet
 táncolni.
Bennem pedig
 szűz
 a lélek.

15.

Szakadékból
 szakadékba
 zuhanunk.

A mélység
hibátlan
tökélyében
magas
örhelyek
ámítanak el minket.

17.

Aludtál, amikor jöttem.
Nem ébresztettelek fel, mert
az érkezés szele
nem legyintette meg arcod,
s nem termett előtted
a hiánytalan ébrenlét
kötőfék nélküli kanca gyanánt.
Vágyam ujjhegyével
nyugalmaidat megsimogattam,
s te még mélyebb álomba merültél.
De majd valami megsúgja neked, hogy ott jártam,
ám nem találsz az utat,
ha át nem adod magad
az eleven akaratnak,
az áldott szimatnak.
Útam országút
és fénylő napsugár,
az én lelki szememből
a te szíved szemébe
vezet.

18.

Ha erre vetődsz,
gyere föl az emeletre,
és nyiss be mint a ház úrnője:
szakadatlanul
és nagyon
kíván a lelkem.

20.

Lerombolni téged
magamban
képes vagyok,
de nem jön el
a felejtés,
hogy eltemessen téged.

21.

Minden egyes ág
 egy-egy kereszt,
minden egyes kereszt
 egy-egy feltámadás:
ide tíz-tizenkét pillanatot vetek majd,
hogy galaxis-illata legyen.

23.

Megsarkantyúzom vágyaimat,
és szakadékhöz érkezünk.
Némán állunk mindketten
a csodás látvány előtt.

24.

Hallgattuk némán
a jövő napok vágatását.
Lelkünk megrázkódott.
Szélvihar csapott le rá.

25.

Nem, nem elsőnek jöttem,
és nem mentegetőzőm,
töprengő azonosulást
egyeztetett a szívem.

26.

Egyenest a szemedbe néztem,
te meg énrám,
lobot vetett a szívünk,
és vessé vált az élet.

27.

Minden csókunk
úra megmutatja az utat,
mely az öröklétbe vezet.

Emlékezés

Magunkban hordjuk
az emlékek szent terhét
mint a babonák híve
a talizmánt a szíve fölött,
avagy a büszke mén
a méltó lovast.

Minduntalan eszembe jutnak
régii idők képei,
eszményi alakok,
életük virágjában eltávoztak,
keserűségben és sűrű csatafüstben
megkeresztelt arcok.
Idők és tájak dombhajlataiban
hagyták ott csontjaikat s végső leheletüket
szívbeli barátaim,
testvérei a nagy fájdalomnak,
amely rájuk tátotta száját,
és csatakiáltások zengtek fel hegyszorosokban
és kék völgyekben.
És amikor úgy érzem,
hogy elhagyott a szerencse,
és elapadt az erőm,
elindulok az ismert ösvényen
a gazzal benőtt sírok felé,
előttem jár az emlékezés,
égő hangokat cipel bennem.
És megölt elvtársaim
századaihoz

kiáltok:

Útitársaim hajdan, ma és örökké,
keljetek fel a fekete földből!

Ragadjátok meg
az igazságért vívott régi csatákban
megszentelt fegyveretek,
jertek velem, és célozzatok,
mert kemény napok vesznek körül.
Vihar csapott rám váratlanul,
villámok csapdosnak,
a poklot nyitják meg előttem,
egyszál magam maradtam,
s kezemben nem érzek baráti kezet.

Az idők távlatából a háború vihara
katarzist illatozik,
a lélek megváltását
és eső utáni földet.
Yakít a fenség fénye.
És a gazzal benőtt sírok felett
felismerem elvtársaim
szemét,
az álmatlanságtól vörös
szemeket
a föld és az ég között,
a viharfelhő és a súlyos sírkő
között,
bennük igazunk
ismert szenvedélye,
csalhatatlan érzése:
felismerem
az elvtársi szemeket,
ahogy a nyomaimat követik,
ahogy töprengenek rajtuk.
Néma a hangtalan hangok tömege,
a hús nélküli kezek testetlen érintése,
az elrozdált puska csillogása,
halott barátaim
zajtalan lépteit.

És az élet a magasba von,
a titkos értelemben
és alázatos hitünkbe:
Amíg felébredhetnek a történelem halottai,
megvédik az élőket
a gonosztól.

TÓTFALUSI ISTVÁN FORDÍTÁSAI

ITHAKA

Előszó

(*Odüsszeusz elutazása*)

A.

Uram, Uram,
Te vagy a párhuzamos partok között
és a szakadékok szűk szorosaiban
hömpölygő folyók közlekedési rendőre,
tiltó tábláid az egész
mindenségben érvényesek.

Uram, Uram,
bölcs mestere vagy a harmóniának,
a nótázások, kinyilatkoztatások,
az öröklött szenvedélyek
vad, hamis hangjai között,
a középutas megoldások jó bírója,
törvényhozója vagy a titkos indulatoknak,
a viselkedésünk csitítgatásának is,
és esküdt ellensége lettél
a jól kitaposott utak elhagyóinak.
Sosem fogadhattak el téged
a magasság és a kockázat vakmerői,
akik zavartalanul tennék a dolguk
a galaxisok elhanyagolt legelőin
és lakatlan területein,
a csillagképek
lerombolt falai mögött,
a nyílt egekben,
a kék óceánok
önmagát érző teljességében,
és az újdonsült csillagok
parazsas tűzfészkeiben,
a villogó, csodálatos robbanásokban,
a fényévek
mérhetetlen messzeségeiben.

Uram, Uram,
gyilkos szerszámmal a kezében
nyirbáld csak naponta
az ép lehetőségeket,
minden nap csak egy arasznyit
vágjál le a szárnyainkból,
amelyek rendületlen sarjadnak
még az álmok alkonyán,
vagy a korai remények
hajnali zúzmaráján is.

Uram, Uram,
grammokban méred csak az örömet,
a bánatot azonban bőkezűen osztod:
de én azon milliárdok
haragját őrzöm,
akik szenvedtek előírásaidtól, parancsaidtól,
és bejelentem visszavonhatatlanul
teljes körű engedetlenségemet,
majd magabiztosan lépek rá
arra az útra,
amelyet magam nyitok meg
a Szküllák és Kharübdiszek
között,
s hidakat építék
az innenső parttól
a bolygó túlsó oldaláig.

B.

Örök szerelmem
és utolsó reménységem,
jóéjszakát:
egymást követő találkozásaink
az útkereszteződéseknél,
amelyet a testünk párosítása teremt,
együtt edzik
a szerelem acélját.

C.

Én a közös sorsunk
kovácsaként jövök.

Penelopé hét monológja

1.

Kedvesem,
egyszerű beszédünk közben ma is rajtakaptalak –
kisgyermek örömeivel nevetél,
én pedig a mennyekben éreztem magam,
szerelmünk biztonságával beborítva.
Így éveken át tudok élni –
magasra emel, nagyon magasra,
az érkező öröm,
az öröm, amely eljövendő, végtelen öröme holnapunknak.

2.

Ma mindenhol a kék uralkodik –
kint a világban
és bent, a lelkem zugaiban.
Kitárom két kezem, és az egész káoszt karolom át:
lány ölelésében
téged tartalak, ó téged, s veled a mindenséget:
azokat, akik valaha ismertek téged,
és azokat, akik majd megismernek téged,
még azokat is, akik sose fognak látni téged.
Ma minden kék és fényes,
mint az édes élet, mint a szép szemed,
mint az én sóvárgásom,
és az ég
távoli
kéksége,
és a tenger
közeli
kéksége,
s a hullámzó víz gyöngyös habjaival –
a hullámlovacsokkák,
akik a mélység morajából emelkednek fényre –
Íme Dijenisz jó, legendák hőse, szóltam...
Ó, milyen szép –
Jobb ha megtestesülnek a vágyak,
mintha a sóvárgást késleltetnénk örökké –
és a babonás félelmeknél valóbb a valószínűtlen.
Áthajolok
a szakadék
peremén,

telemerítem markom s iszom az ibolyaszíneket:
ajkam széléről nem hull le egy csepp sem.
Tengerek és szárazföldek felett
nyújtsd a kezedet, kedvesem, és tarts meg –
fületem betöltötte a zúgás,
fületem betöltötték a ki nem mondható szavak,
tarts erősebben, mindjárt leesem.

3.

Felkeltem, de még kapkodok a levegő után.
Koponyám burkából kirázom
a szédülés zsongását, harsányat akarok kiáltani,
hogy hangom hallható legyen a galaxisokon túl is,
amint újra, újra azt kiáltom: szeretlek, szeretlek, szeretlek!
hangom fusson tarajként a hullámokon,
vakmerőn, lankadatlan, ahogy a széles árpagező ring
a tavasz érintésekor, – szeretlek, szeretlek, szeretlek!
És az egymásba tépő ismétlések visszhangja
lépje át az évszakok határait, és ott várjon rád,
amerre jársz, és amerre megállsz, amerre utad vezet –
túl a mi jelenünkön is.

Mégis

valami

kínoz belül:

talán

a várakozás

fáradsága?

Egyetlen kincsem az irántad érzett szerelmem,
Még jobban, hatalmasabban
erőm felett, azon túl is szeretlek.

4.

Rég elmúlt éjfél és én halkan sírdogálok
ideképzelt öledben. Éjfél már rég elmúlt,
és te töröld le könnyes szemeimet –
szemeimet, amelyek vigasztalanul égnek,
én – itt,

és te – ott,

messze, idegenben.

Egyedül sírok, sírok, míg elmúlik az élet,
a nappalok kimúlnak, a szép pillanatok
elvesznek az űrben, elröppenek, egymás után –

lábam
táncra
igazítom,
karom
vágyam szerint,
szélesre
táru –
bensőm
ritmusa
hímzi
a világmindenség kék selymét.

Egyik kezem
a tejútrendszer
jobb felén,
a másik
a bal oldalán.
És közöttük téged tartalak,
a mellemhez szorítva,
a markomból formált pohárban
galaxison túli forrásból merített friss víz,
ajkam a lélegzetedre támaszkodik,
és iszom, iszom, iszom
az édesség
tüzes
borát.

Soha,
soha
ne érjen véget
ez az élet –
szomjúságomnak se legyen
vége soha.

7.

Újra és újra
ugyanazokra a vidékekre térek vissza –
ugyanazokhoz az átjárókhöz,
ugyanazokhoz
az emlékekhez:
szavainknak
ugyanazon
megfogalmazásához,

és hallgatásunk csodálatos harmóniájához.
Figyelem kézmozdulataidat,
ahogy a levegőbe kövesedtek –
elmúlt pillanataink egyedülálló szobrai –
mint egy elfelejtett és be nem váltott ígéretek,
a várakozás jelenidejében.
Mindig ugyanazon utakra térek vissza –
A jövő előfutáraként, mint útítársad.

Hűség

társam
és vezetóm a tegnapi.
Semmin sem változtatok –
kedvünk víg nyomainak helyesírási hibáin sem,
amelyeket hegyeink oldalán hagytunk:
március elsején

az írás bimbói
kipattannak,
április elsején
arasznyi zöld lángra
gyúlnak
az írás
levelei.

Semmin sem változtatok –
úgy élem újra őket, ahogy megtörténtek, a kezdetektől,
újra átélem második,
harmadik felindulásban,
ugyanazt, új rendezésben.

Ó te, szilárd törekvésünk az állandóságra,
tüzes testvére
a kísértéseknek, a vakmerő kísérleteknek.
Ó, örök, vad mozdulat a vágy csúcán,
ék a test megkövesedett mozdulatlanságába:
minden tegnapi
a ma
feszülő

ereiben lüktet.
És minden ma is, ha töretlenül
halad a jól kigondolt úton,
az ismeretlen kék ködében –
és minden holnap,
ami a saját földünk legtitkosabb sarkában
születik.
Újra és újra visszatérek
önmagam vonagló állandóságához.

Epilógus

(Odüsszeusz hazatérése)

1.

Édes
a ház
füstje,
a tűzhely irón a föld kezében
és betűket
ró
az égre.

édes
a kutya
ugatása –
ahogy várja a gazda visszatérését
az első
keresztútnál,
ahogy megérzi a gazda érkezését,
nem a szemével, nem,
nem is a fülével, bárhogy hegyezi:
nedves orrával érzi,
az egymást követő nyugtalan belégzésekkel,
s a leghűségesebb lélek rezdüléseivel,
a visszatérés hevét,
azt érzi meg az útfordulónál.

Édes a
gyermek
pillantása,
a fiatalember szigorú tekintete –
panasz búvik benne,
tépett bizalom fátyola:
mintha azt kérdené:
„miért nem tértél
már hamarébb haza?”

2.

Nagyon
messziről
tértünk vissza –
az öt kontinens
mélyéből,
utunkat kérdezve különféle vidékekben és időkben.
Balról elkerültük Ithakát,

pillantásunk összeakadt Odüsszeusz
és Penelopé dédunokáiéval,
vagy ki tudja, hányadik nemzedékével.
Láttak minket, és bánatosan csóválták fejüket.
Újra ránk néztek, lehunyták könnyes szemüket –
Ezeryi pejlovat formáztak a hullámok
nedves fehér sörénnyel.
Húzták a mi tapasztalatokkal,
haj, tapasztalatainkkal teli hajónkat,
szemünk távoli illatos vidékkel,
és közeli tájakkal volt tele.
Mellkasunk kihúztuk,
vad idők verte homlokunk
az ősz színeibe merült,
és minél távolabb, minél messzebb
taszított
nemzetünk
végzete,
annál édesebb, annál szelídebb
lett
 a mi
 szívünk.
Visszatértünk.
Végül is ennek van jelentősége:
Szküllák
és Kharübdiszek közt
hajóztunk,
és hidakat feszítettünk a bolygó
egyik sarkától a másikig.

3.

Jónapot! Jónapot, boldogságom,
jónapot, te, váratlan,
vágyaim poklában zárva tartott reménység –
jónapot, szív –
S a bizonyosság legmagasabb fokán:
életünk, te, két dátum közé bebörtönzött élet, –
jónapot!
Különös házasságaiddal
és csábító átváltozásaiddal –
táncod
 ritmusát
 őrzi a táncunk,
ameddig halandók vagyunk.

GYIMESI LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Címtelenek

1.

Úgy látom (hadd, hogy rossz jók legyenek!)
csak a szakadék szélén térünk észre,
s egy minutára okosak leszünk. S akkor
elfordulunk, miután minden ócskaságunk,
avas mánk mélybe vetettük. A természettel
legbenső lényünk közös nyelvre talál,
emberi szóra, erősítse eszünk és a szívünk,
mielőtt az igaz, új útnak indulunk.

2.

Meg akarom őrizni azt a hangot, amely
sötét erővel küzd, és üldöztetvén is megveti
a halált, sírba löki a gyávaságot,
nem húz előttük nyúlcipőt – szakadjon meg lélegzetük,
fulladjanak meg a pusztító füstben.

Megtartom ezt a hangot, ettől magasodnak,
s magasztosulnak fel az elgyötört páriák – ,
fel, fel a fájdalom fölé, sötét árnyékként a kín
ne nyomassa tovább az emberek lelkét.

Látom már – ott úsznak a Nap felé,
a végtelen tér hullámaiban, fény fűrészi őket.

3.

Árnyékod mellém szökött, épp csak megérintett,
felé fordultam, hogy megpillantsalak, de késtem,
nem láttalak, de megéreztem: Te voltál velem.
Az égre néztem, kibontott szárnyú sas
röppent villámként épp a Nap elé.
Fejet nem hajtottam, nem hunytam be szemem:
nagyságod rezgett bennem, akár a végtelen.

4.

Szpirosz Papadumitriu emlékére

Vule Mani

Komor otthonotok ajtaját verem...
Legközelebb, amikor múltam ösvényein
a hegyekbe ismét felmegyek, hogy végső házatok
ajtaját kitarjam (holnap csütörtök, holnapután péntek –
szombaton kora reggel leszek veletek), név szerint
szólítalak benneteket, s ti szakaszonként, századonként
felsorakoztok. Felébresztjük a dalt, nagy közös álmunk
halk, nyugodt dalát – és álmunk megvalósul, bizisten valóra válik,
nekem elhíhetitek – íme az lesz az igazi ünnep,
élők és holtak közös ünnepe: nagyszerű versek, gyönyörű dalok
ütemére csatába indulunk, s ezek emelnek fel a béke
elfoglalt tornyaira. Mindannyiszor, amikor hozzátok jövök
(nem vagyok, ugye, ritka vendég), mustrát tartok, fennen sorolom
nevetek, amíg ki nem tárul a végső ház besüppedt ajtaja.
Jönnek mások is, nyomomba, nyomaitokba lépnek.
Jó estét, barátaim, bajtársaim, tiszta szívűek!
Életkorom szerint nagyapátok lehetnék, bizony,
de még kemények a lábizmaim, hogy sűrűn
jöhessek el közétek, hogy kitarjam az örök hajlék ajtaját.
Jó estét, bajtársaim, tiszta szívűek! Aludjatok szépen.
Szombaton majd Simont szólítom néven,
Vele vetjük el minden tavaszon az új magokat.
Magasra nő ez a vetés, mozgalmunk csúcsai fölé,
fölébe álmainknak, megszerzett helyünkig,
a Nap magasába.

5.

És újra eljövök.

Azt akarom, az életről meséljetek nekem. Nem az együttlét
megélt időről, azt közös kincsünként őrzöm,
ismerem alaposan, emlékembe vésődött mindörökre
minden mozzanata. Napjaink új életéről meséljetek,
holnap vagy holnapután biztosan az is eljő:
látom vonásait bal tenyerem rajzolatán – íme!

Eljövök újra, s mihelyt eszembe jut, hozok nektek cigit,
az összes fajtából, könnyűt, illatosat és bőszipadományt...
Lehajtom a fejem: szégyelljem magam! – hisz a nyirkos földben
átfázhattatok, ilyenkor árt a füst, s engem gyötör a köhögésetek,
ha másként is, mint benneteket. Összefüggnek a dolgok, de miként is? –

eddig nem terjed a bölcsességem, pedig már túlléptem a hetvenet.

Szégyen!

Ó, hát persze! Illatos bazsalikomot szedek, bazsarózsát a kertben, s nektek adom. Magam ültettem, kapálgattam, itattam tiszta vízzel, gondoztam vénülő kezemmel, gyertek közelébb, érintsétek meg őket, lélegezzetek mélyeket, teli tüdőtök emlékével – virágaimmal a sír fölötti létet osztom meg veletek, szétosztom persze magamat is. Látjátok? Eszményeim változatlanok maradtak – alig-alig igazítottam rajtuk – a szépszárnyú szerelem és a zsendülő emberség javára.

Ideje a visszatéréshez készülődni. Most látom, megértem, nekem integetnek. Jól tudom már, mit jeleznek, így újjászületve térhetek haza. Velem vannak elesett bajtársaim ezrei. Együtt küzdünk tovább az életünkért, nem a mai farkas-létért, de munkánkért, emberségünk közössé lett igazáért.

6.

A szürke fényben vita vitát követ,
egyik jobbra, másik balra viszi a szót.
tárgyalják naphosszat, hajnaltól késő estig
ki hová menjen, mit végezzen. – És Görögország
napról napra szegényedik, fogy a nép,
s a szakadékok mélyülnek egyre.
Tengerentúli urak igáját nyögi a görög
ma is, akár a múltban. Farkasok és sakálok
falkái tépik, szagatják húsunkat az éjben.
Vak, fekete lovak forgatják szünetlen körbe-körbe,
forgatják a feneketlen idő zord kútkerekét,
könnycseppnyi vizet sem fakasztanak. Kiszárad minden.
Hazánkat a mélység fölé taszítják,
s a szárazmalom már csak csontokat darál –
görög földünk rideg csontjait.
Liszte üszkösödik, feketül, komiszkenyérnek se jó...

Én, mint polgár és mint harcos, a messi jövő városába készülök,
halott bajtársaimmal együtt. Ha egyek voltunk a bűben,
legyünk együtt az öröm éveiben is – testben-léleekben tisztán,
szeplőtelen hitünkkel.

7.

Amit napról napra fogyasztunk, mindennapi kenyérünkben magok halála fészkel. Mit is eszünk mi akkor naponta, no, mit is eszünk?

8.

Könnyen, óvatosan lépj, a virágra vigyázva, meztelen lábbal meg ne tipord! Lásd, szédülök immár: combodról a virágra és vissza – cikázik a kandi szemem. Mesteri módon ígéz meg az isteni kéz, újra meg újra Fenéki iszom, s telitöltöm a csorba kupát, szép szomjam a létre, bár nyolcadik évtizedem taposom, egyre erősebb,

9.

Titkolt szenvedélyeim rejtett értelmét szavaim közé, a verseimbe megbízhatóan be-le-dol-goz-tam. Virágaim láthatatlanok, de a legkisebb érintésre Szárba szöknek, és máris ringatóznak – vadul, a verseim meg buja, trópusi kertté bozótosodnak. Lépj be e kertbe, gazdasszonyom, élvezd hatalmadat, szakassz kedvedre – a lelked friss örömére. Fuss a fűszeres illat után, szív'd be mélyen, Szippantsd magadba, hogy a rejtett értelem És a titkos szenvedélyek betöltsék mindenséged.

10.

Meghívtál egy csésze kávéra, déltájban eljövök, illatos bazsalikom és bazsarózsa becéz majd, mintha festő művelné a csodát, a tomboló tavasz ragyogó reggelét vászonra varázsolva. Ilyenkor hiszem, a Galaxis áttetsző kódében is a jázminok ugrádoznak, színekkkel, szagokkal lövöldöznek reánk. Gyerünk tovább, gyerünk! – Az elmúlt idők köves útján, Illatozzon fehérre meszelen a húsvéti világ...

Déltájban átjövök.

De vigyázz, ne számíts csodára. A kávéd viszont bizonyára finomra sikerül. A gyöngyöző nedű fénye majd a gyémántéval vetekszik, s úgy párolog, mint kábító füstje a jó dohányynak. Ha varázsod megejt, én esküszöm, máskor is eljövök, hogy a kávézást gyakoroljuk, s akkor – virradatig maradok itt, hogy reggeli kávékat is együtt kortyolhassuk. Mindezt (kis idő múltán, ugye) az Isten rovására írhatod, ő majd áldását adja

az egész páros kávé-szertartásra. Én meg, hadd becézzen a bazsalikom és a bazsarózsa lehelete, kitárom ablakom, de be is zárom hamarost, őrizze bent zamatos tested, és persze a lelked balzsamos illatát.

GYIMESI LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

11.

Jó karban lévő, hetvenes (*na jó, hetvenhármás*) vagyok. Vigyáznak rám a kölyökként égbeszállt barátok. Angyalaim már a fényhídon túl – , mit utolsó vérünkig óvtunk. Álmomban őrzőim nevét suttogom. Kérdeznek, s várják földi válaszom. Tiszta a névsor. Köztünk áruló egy se volt.

Évre év. Ásónyomok mélyülnek szívemben, mindaddig, míg saját halálom megértem.

12.

Éjfél múlt. Homállyal takarják arcukat a fák, a tábortűzből, mint villogó szemek, szállnak a szikrák. De valami azt súgja: máris megszólal a kakas. Eltévedt sötétség motoz a köveken, hajnalban vízmosta szurdokban tűnik el. És lám, felkel a nap. Ködmadár szárnya alól nyújtja fejét az első sugár, ébredő madarak hozzák a hajnalt. Szemeikből kidörgölik az álmat, suhogtatják szárnyaikat, fák csúcsán élesítik csengő torkukat. A fehér szirttől húznak a forráshoz, hová épp kecskéit hajtja Szeriosz Kolovosz.

13.

Ne balzsamozzuk lelkeink!
Inkább, mint szerencsepénzt ássuk földbe önnön magunkat.
Akkor iparkodásunk tán nem vész kárba,

lázás létünk nem volt hiába!
Ki mondja meg, virág vagy rothadás
nyílik majd lábnyomukon? Csak a földet
zsírozza vérünk a hanton?
Egy ami biztos: ha vértjeinket végleg ledobjuk,
harcunkat majd nélkülünk folytatjuk.

14.

Mint ködben szitáló eső,
eltűnök ismeretlenül?
Vagy lebegő létem
újrateszesül?
Egyszer vége. Lámpásomból az olaj kifogy.
De vajon örök sötétség vár-e amott?
Bánja fene –, mondanám
ha a létből kivetettek fájdalmát
ezzel olthatnám.
Annak volna tétje.
De hozzám nem szól
más, csak a csend siketsége.

15.

Értelmét keresni a létnek,
nekem ez adatott.
Ballal a tegnapi, jobbal
a holnapba markolok.
Az elsodort napokat
mint száraz leveleket fellobbantom.
Kőrishől ácsolt hajómat
vízre bocsátom. Vigyen
a jövőn túli múltba. Ámen.

16.

Csodás kaladok! Történelem
vagy líra a nevetek?
Hozzátok bújok,
ha szemem elhomályosul,
ha agyam elborul.
Ti segítsetek, ha lebegve
próbálok elérni tünékeny
képeket, ha kihúlnék
a szenvedélyek! Ti óvjátok,

ha a kopár utak
elhagynak majd végleg.
S ti vezéreljétek majd, ha
dédunokáink
egy nagy hajóra szállnak,
s ha jó széllel
az igazság tengerének
nekivágnak.

VARGA RUDOLF FORDÍTÁSA

Várákozás

Könyököd az ablakpárkánynak feszül,
Kezedre támasztott fejjel egyre várod,
– mindjárt felbukkanok az utcasarkon.
Ne állj ki az ablakodba,

ne lépj ki az erkélyre se, a nap elől ne rejtsd
szemed a tenyered árnyékába! Szíved,
mint hároméves csikó, szaporázza: „ez Ő”,
míg rádöbbsz, szemed rútul becsapott.

Reménytelenül kell várakoznod visszatértemig,
egyszerűen csak várnod, s megvetett széles ágyad
addig egy lelket melenget csupán.

Akkor térek vissza, ha benőtt ösvényemen
már állatok legelésznek, s az erdőmben körül
vadak bolyonganak, és szólnak a madarak is –
nappal a feketerigók, éjjel meg a baglyok.

Visszatérek, mikor már nyugodtan alszol,
mire sok sóhajod, jajod a lángokat kioltja,
álmodból a lidércek kitakarodnak, s az idő
begyógyítja szemed zugán a könny krátereit.

Nem jelzi érkezésem semmiféle fecske.
A lépteim sem hallok meg a gangon.
Az ajtód régi kulcsommal nyitom ki.
Megőriztem, bár biztos voltam akkor,
e józan célra többé sosem használhatom.

GYIMESI LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Jannisz Mociosz

Költő, irodalomtörténész, műfordító. 1930-ba született a történelmi Macedónia Görögországhoz tartozó nyugati részén, Gravena megyében, Desztopisz faluban. 1946-ban elvégezte a gimnázium negyedik osztályát, majd tanulmányait megszakítva 1947-ől részt vett a polgárháborúban a baloldali erők oldalán. A baloldali hadsereg veresége után 1949-ben emigrációba kényszerült és 1976-ig a Szovjetunióban élt. Először gyárban dolgozott, és esti tagozaton befejezte a középiskolát. 1954-ben felvették a Taskenti Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Karára orosz szakra, amit a Kijevi Egyetemen fejezett be kitűnő eredménnyel. Még ebben az évben sikeresen felvételizett aspirantúrára a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Gorkij Világirodalmi Intézetében, ahol az újjörög irodalom tanulmányozására szakosodott. 1964-ben megvédte „*Dionisziosz Szolomos élete és irodalmi munkássága*” című disszertációját, és ezután 1976-ig a Gorkij Világirodalmi Intézet tudományos munkatársaként dolgozott. 1976-ban visszatért Görögországba. 1980-ban a Krétai Egyetem, majd később a Joanninai Egyetem professzora lett. Az egyetemen újjörög irodalmat, irodalomelméletet, irodalmi szövegelemzést, görög népköltészetet és világirodalmat tanított. 1997-ben nyugdíjazták.

Verseket 1946 óta ír, első költeményei Taskentban jelentek meg a görög politikai emigránsok lapjában. Költeményeinek első kötetét görögül 1971-ben adták ki Athénban, amikor még emigrációban élt, ezt követte a második kötet 1973-ban Athénban, szintén még az emigrációból. Mindkét könyvet elkoboztatta a görög katonai diktatúra. Repatriálása óta költeményei rendszeresen jelennek meg görög irodalmi folyóiratokban. Csak 2001 és 2002 között 1500 sornyi verset publikált. Az 1980-as évektől kezdve gyakran közölték költeményeit bolgár folyóiratok is. Az orosz és a bolgár nyelven kívül még grúz, magyar és ukrán fordításban jelentek meg művei.

Kandidátusi érkezelésének megvédése óta mint a moszkvai Gorkij Világirodalmi Intézet munkatársa, majd mint görögországi egyetemi tanár folyamatosan publikál irodalomtudományi tanulmányokat és monográfiákat. Két könyvében teljes irodalomtörténeti korszakokat dolgozott fel. Több mint 400 oldalnyi cikke jelent meg orosz, görög, ukrán, szerb, bolgár irodalmi folyóiratok-

ban, antológiákban, évkönyvekbe, lexikonokba. A Nagy Szovjet Enciklopédiában és több volt szovjet köztársaság irodalmi lexikonában számos általános ismertetést és szócikket írt az újjörög irodalomról és újjörög írókról. A görögországi 10 kötetes életrajzi művelődési világszótárban ő ismertette az orosz, a bolgár és a szerb irodalmat, valamint több író életművét. Neve korábban sem volt ismertetlen Magyarországon, 1975-ben recenzió jelent meg egyik könyvéről és külön szócikk ismerteti munkásságát a Világirodalmi lexikon 8. kötetében. Külön említést érdemel széleskörű népköltészeti kutatómunkája. Beutazta a szárazföldi Görögországot, a görög szigeteket, a külföldön élő nagyobb görög csoportokat (pl. Olaszországban és Ukrajnában). Kutatómunkájával átfogta szinte a teljes újjörög nyelvterületet. Eddig 120 magnókazettán 1630 siratóéneket jegyzett fel, természetesen dallammal együtt, és két kötetben adta ki a szövegeket, sajtó alatt van a harmadik kötet. Ennyire teljes anyag a görög népköltészet és népzene egyik legrégebbi rétegéről még nem létezett, és kultúrtörténeti jelentőségét egyelőre felmérni sem lehet, hiszen az antik irodalom sok motívumát tartalmazza, és igazi értékelése csak akkor lesz lehetséges, ha majd az antik görög irodalom kutatói és zenetudósok is megismerkedhetnek az anyaggal. A „The Chariotier” című amerikai évkönyv különszáma közöl 40 siratóéneket az anyagból angol és görög nyelven, valamint közli Jannisz Mociosz bevezető tanulmányát. Sajtó alatt van a költő szülőföldjén, Grevena megyében gyűjtött népköltészeti alkotások két kötete is.

Egyedül és társszerzőként görögről oroszra fordította N. Kazantzakis, Kosztasz Kociasz, Th. Kornarosz, Dionisziosz Szolomosz, K. Palamasz, J. Ritszosz, Nikiforosz Vrettakosz műveit.

Újjörögre fordította és irodalmi folyóiratokban, almanachokban jelentette meg A. Avercsenko, V. Asztafjev, V. Ivanov, J. Nagibin, K. Pausztovszkij, Sz. Szergejev-Censzkij, K. Szimonov, V. Suksin, J. Jevtusenko, Sz. Jeszenyin, V. Majakovszkij, Tarkovszkij, V. Hlebnyikov orosz írók műveit, több esetben előszót is írt hozzájuk. Ezenkívül lefordította újjörögre néhány ukrán, szerb és bolgár író művét is.

Jannisz Mociosz aktív társadalmi tevékenységet folytat a tudományos közéletben, több, mint ötven tudományos konferencián vett részt, néhányat személyesen ő szervezett. Az „Ombrella” athéni folyóirat külön számot szentelt annak az irodalmi estnek, amelyet Jannisz Mociosz olvasói és íróársai szerveztek költői, tudo-

mányos és műfordítói tevékenysége 50. évfordulójának a tiszteletére.

Főbb művei:

Verseskötetek: *Visszhangok* (Athén, 1971); *Aiolosz tömlői* (Athén, 1973); *A vihar visszhangjai* (orosz nyelven Moszkva, 1975); *Ithaka* (triptichon, bolgár nyelven, Szófia, 1996.)

Tudományos művei, népköltészeti kiadványai:

Kosztasz Varnalisz és a görög ellenállás irodalma (orosz nyelven, Moszkva, 1968); *Kortárs görög irodalom 1900-1967* (orosz nyelven, Moszkva, 1973); *Költői szövegek strukturális elemzése* (Athén, 1984); *Újgörög próza 1600-1821 között* (Athén, 1990); *Görög siratóénekek* (I. kötet, Athén, 1995; II. kötet uo., 2000); *Nikosz Grigoriadiszk költészete* (Athén, 2000); *A Poetic Dialogue between Traditions: Folk Art and Christianity* (Költői dialógus a hagyományok között - népköltészet és kereszténység); *The Chariotier, an annual review of modern Greek culture* Number 39/40; *Sajtó alatt: Grevena megye népdalai* (Grevena megye népköltészeti anyaga.)

Fordításai:

Újgörögről oroszra: N. Kazantzakis. *Akinek meg kell halnia* (A regény eredeti címe szó szerint: Krisztus újra megfeszítették. Itt mi a magyar fordítás címét közöljük, Moszkva, 1962); N. Kazantzakis: *Mihalisz kapitány* (Kijev, 1966); Kosztasz Kotziasz: *Bekormozott égbolt* (Kijev, 1960); Th. Kornarosz: *A haidari kocentrációs tábor* (Kijev, 1981); D. Szolomosz: *A szabadság dalai* (Moszkva, 1964); K. Palamasz: *Válogatott költemények* (Moszkva, 1970).

Oroszból újgörögre: *Az orosz elbeszélés antológiája 1830-1916.* (Athén, 1974)

Irodalom: Papp Árpád: „*Mai görög irodalom*” (Helikon, 1972/2. 290-291); *Világirodalmi Lexikon* (8. kötet. Budapest, 1982).

Tartalom

UTÓREZGÉSEK, 1971 / 5

Az alak / 5

Az álarc / 8

AIOLOSZ TÖMLŐI, 1973 / 10

Cím nélküli versek / 18

Emlékezés / 23

ITHAKA / 25

Előszó / 25

Penelopé hét monológja / 27

Epilógus / 32

Címtelenek / 34

Várákozás / 41

Jannisz Mociosz / 43

Készült 300 példányban

Ez a

példány

<http://www.zfuzetek.freeweb.hu>

ISBN 963 460 030 1

ISSN 0866-4420

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

2004 Vasas-Köz kft nyomda

Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság

250 Ft

Visszatértünk.
Végül is ennek van jelentősége.
Szküllák
és Kharübdiszek közt
hajóztunk,
és hidakat feszítettünk a bolygó
egyik sarkától a másikig.

Ithaka, Epilógus, 2

